

Prinsessegracht 21
Postbus 123
2501 CC Den Haag

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Dhr. drs. H. Zijlstra
Postbus 16375
2500 BJ 'S-GRAVENHAGE

Datum
29 oktober 2012
Ons kenmerk
12-2124.O&S
Onderwerp
voorgang traject Bruijn

Geachte heer Zijlstra,

Hierbij informeer ik u over de wijze waarop de hogescholen voornemens zijn invulling te geven aan de implementatie van de voorstellen voor de externe validering van examens, zoals vervat in het rapport van de commissie-Bruijn ('Vreemde ogen dwingen').

Door middel van de gekozen aanpak willen de hogescholen primair tot uitdrukking brengen dat zij het ieder voor zich en gezamenlijk tot hun verantwoordelijkheid rekenen om een einde te maken aan de discussie over de diplomakwaliteit in het hbo. Met het oog daarop willen de hogescholen met kracht toewerken naar een sterk verbeterde kwaliteit van toetsing en hierover verantwoording af te leggen.

De hogescholen zijn van mening dat een centraal aangestuurd proces in deze kwestie contraproductief zou zijn. In feite geldt ten aanzien van zo'n proces immers een aantal van de argumenten die de commissie-Bruijn ook aanvoert bij de afwijzing van centrale toetsing (zie 'Vreemde ogen dwingen', p. 16-18). Een top-down aangestuurd proces levert onvoldoende bijdrage aan de expertiseverhoging bij docenten, zou de professionele ruimte voor de docent kunnen beperken en mist draagvlak bij de voornaamste stakeholders (in dit geval: de docenten). Een dergelijke aanpak zou bovendien leiden tot onnodige vertraging en bureaucratie.

Met andere woorden: het is noodzakelijk dat de hogescholen en daarbinnen de docenten, zich zelf eigenaar voelen van de verbeteringsprocessen; die moeten niet de verantwoordelijkheid worden van naast of buiten de hogescholen staande procesmanagers of projectleiders.

Bij de implementatie van de voorstellen van de commissie Bruijn is de eigen verantwoordelijkheid van de hogescholen dus leidend en vormt dan ook de kern van de aanpak waartoe is besloten.

Niettemin zal er ook sprake moeten zijn van een zekere mate van collectieve verantwoordelijkheid waar het gaat om kennisdeling, communicatie en enige andere aspecten (zie punt 1 hieronder). Om dit goed te kunnen organiseren, zal op het niveau van de vereniging een lichte vorm van regie plaatsvinden via een 'beleidsarm' coördinatiepunt.

Als gevolg van dit besluit zullen de hogescholen op de navolgende manier inhoud geven aan de aanbevelingen van de commissie Bruijn:

1. Externe validering door middel van toetsing.

Elke hogeschool is zelf verantwoordelijk voor de vertaling van het uitgangspunt 'Vreemde ogen dwingen' naar de eigen praktijk. Als onderdeel hiervan is besloten dat elke hogeschool met opleidingen buiten de educatieve sector tenminste één pilot met betrekking tot gemeenschappelijke toetsontwikkeling start c.q. daarin participeert. Tenminste twee andere opleidingen van collega-hogescholen zijn daar telkens bij betrokken.

Elke hogeschool besluit zelf wat de eigen pilot zal zijn respectievelijk aan welke pilot wordt deelgenomen. Daarbij zou zo veel mogelijk moeten worden aangesloten bij bestaande projecten en initiatieven. Aandachtspunten bij de keuze voor een pilot dienen tenminste te zijn: is er sprake van een adequate (gemeenschappelijke) kennisbasis, alsmede van voldoende 'common trunk'? Vooral nog verdient het aanbeveling pilots vooral te starten bij opleidingen waar dit onomstotelijk het geval is.

Dit alles zal onderdeel uitmaken van een door iedere hogeschool te ontwikkelen plan van aanpak, waarbij daarnaast ook op andere wijze invulling kan worden gegeven aan het 'Vreemde ogen dwingen' principe zoals het betrekken van externen bij de beoordeling.

Op basis van bovenstaande uitgangspunten mag worden verwacht dat er tenminste 15 à 20 pilots zullen ontstaan. Een deel van deze pilots zal betrekking hebben op de voortgangstoets zoals de commissie Bruijn die voorstaat.

De eigen verantwoordelijkheid van de hogescholen laat onverlet dat er op het collectieve niveau enige coördinatie nodig zal zijn om er voor te zorgen dat er een goede spreiding tot stand komt over de verschillende sectoren alsmede spreiding ten aanzien van de verschillende vormen van gezamenlijk toetsen. Daarnaast moeten landelijke pilots (zoals in voorbereiding bij de opleidingen fysiotherapie) waar wenselijk worden gefaciliteerd. Voor de uitvoering van deze landelijke (hbo-brede) pilots zal per pilot één hogeschool als penvoerder optreden.

Op het centrale (coördinerende) niveau zal voorts informatie worden verzameld (en gedeeld!) over de opbrengsten van de pilots, aan de hand van vragen als:

- wanneer is er sprake van voldoende 'common trunk' voor gemeenschappelijk toetsen?
- op welke bestaande kennis wordt voortgebouwd?
- welke gezamenlijke toetsvormen worden er in de pilots beproefd en hoe voldoen die?
- welke vormen van 'vreemde ogen' komen er naast gezamenlijk toetsen er nog meer tot stand (externen in examencommissies, externen betrekken bij beoordeling etc.) en hoe voldoen die in de praktijk?

De kennisdeling op deze punten zal plaatsvinden via contactpersonen, een nieuwsbrief en mogelijk een website.

Dit alles moet er dan toe leiden dat bij de start van het studiejaar 2014-2015 op grond van de in de pilots opgedane ervaringen een 'handreiking' gereed is, met kritische succesfactoren voor de verdere uitrol van gemeenschappelijk toetsen.

Op basis van de uitkomsten van de pilots, zoals blijkt uit deze handreiking, kan dan tevens worden besloten hoe deze verdere uitrol van gemeenschappelijk toetsen zal plaatsvinden. Einddoel daarbij is dat uiteindelijk *alle* opleidingen deelnemen aan één of andere vorm van gemeenschappelijk toetsen, met inachtneming van het 'pas toe of leg uit'-principe dat ook het uitgangspunt vormt van de aanbevelingen van de commissie Bruijn.

2. Verantwoording pilots gezamenlijk toetsen en overige vormen van externe validering

De individuele hogescholen leggen via de jaarverslagen verantwoording af over:

- a) hun betrokkenheid bij de pilots op het gebied van gezamenlijk toetsen alsmede de voortgang binnen deze pilots;
- b) (voor de hogescholen die als penvoerder optreden van een hbo-brede pilot) hun betrokkenheid bij deze pilot, de organisatie ervan en de voortgang van de pilot;
- c) De wijze waarop de hogeschool vorm en inhoud geeft aan de overige adviezen van de commissie Bruijn (externen in examencommissies, verankeren van toetsbeleid in de OER, betrekken van externen bij beoordeling etc.).

Op het niveau van de vereniging zal een format worden opgesteld voor de verantwoording omtrent het jaarverslag met betrekking tot deze punten. Alle hogescholen zullen door middel van dit format verantwoording afleggen, te beginnen in het jaarverslag over 2013.

3. Externe validering door middel van een gemeenschappelijk protocol voor de beoordeling van werkstukken.

Vanzelfsprekend is toetsing, en dus ook het gebruik van een protocol, de verantwoordelijkheid van de individuele hogescholen. Niettemin valt – vanwege het noodzakelijke instellingsoverstijgende karakter van zo'n protocol – vermoedelijk het snelste resultaat te boeken door het protocol collectief te ontwikkelen. Op het niveau van de vereniging zal daartoe een werkgroep van deskundigen worden ingesteld (met uit hun midden een voorzitter) die wordt ondersteund vanuit het bureau van de HBO-raad.

Deze expertgroep zal zich bezig houden met de opstelling van een protocol voor toetsing van "kern"werkstukken. Hieronder moeten worden verstaan: eindwerkstukken, scripties, stageverslagen, ontwikkeling prototypes, kunstwerken, voorstellingen etc. Het protocol moet dus nadrukkelijk een bredere werking hebben dan alleen voor eindwerkstukken en dient waar mogelijk ruimte te bieden aan de 'eigenheid' van de werkstukken binnen de verschillende hbo-sectoren. Een werkstuk binnen de sector techniek heeft immers een ander karakter dan een werkstuk binnen een kunstopleiding.

Overigens is het daarbij tevens de bedoeling het protocol zo vorm te geven, dat het ook informatie biedt aan studenten (over de wijze waarop hun werkstukken en andere individuele prestaties uiteindelijk worden getoetst en beoordeeld). Het is belangrijk dat hierbij gebruik wordt gemaakt van ervaringen die zijn opgedaan bij het project 10vdl.

Het beoogde protocol voor de beoordeling van kernwerkstukken moet vóór de start van het studiejaar 2013-2014 gereed zijn. De hogescholen gaan het dan met ingang van dat studiejaar gebruiken met als doel de beoordeling van kernwerkstukken te standaardiseren en daarover zo nodig verantwoording te kunnen afleggen.

4. Externe validering door middel van vergroting toets deskundigheid docenten.

Besloten is om conform het advies van de commissie Bruijn de ontwikkeling van een basis- resp. seniorkwalificatie examinering (BKE/SKE) centraal te stellen. Hierbij gaat niet om het verzorgen van een dergelijke scholing als zodanig, maar om de ontwikkeling van een 'programma van eisen' waaraan scholing moet voldoen. Certificering kan ook aan de orde zijn, in de zin dat het bedoelde programma van eisen betrekking heeft op de minimumvoorwaarden voor certificering.

Omdat toetsing de verantwoordelijkheid van de individuele hogescholen is, is deze tweede lijn (mede vanwege het ontwikkelingskarakter) vooral een expertprogramma. Daartoe zal het bestuur van de HBO-raad een expertgroep benoemen die tot opdracht krijgt om een module BKE te ontwikkelen, met als doel deze op te nemen in het (eveneens in ontwikkeling zijnde) deskundigheidsbevorderings-programma basisvaardigheden didactische bekwaamheid (BDB).

Tevens wordt deze expertgroep gevraagd het bestuur te adviseren over de noodzaak om een separate module SKE te ontwikkelen gericht op specifieke functies die senioriteit vereisen.

Op het terrein van deskundigheidsbevordering t.a.v. toetsing en examinering gebeurt er binnen diverse hogescholen al erg veel. Daarom is in deze programmalijn op korte termijn veel te realiseren ('quick wins') wanneer de expertgroep de bestaande professionaliseringstrajecten transparant(er) maakt en de beste elementen daaruit samensmeedt tot één plan van eisen.

Eén en ander moet er toe leiden dat uiterlijk 1 september 2013 een voorstel is opgesteld voor de (verdere) professionalisering van examinatoren, in de vorm van een programma van eisen voor de module BKE van het algemene deskundigheidsbevorderingsprogramma BDB, alsmede een advies aan het bestuur van de HBO-raad over de noodzaak om een separate module SKE te ontwikkelen.

Indien de expertgroep adviseert een dergelijke module te ontwikkelen, bevat het advies tevens een programma van eisen voor deze module alsmede een inventarisatie van de functie waarvoor het hebben behaald van een SKE-kwalificatie noodzakelijk is.

5. Coördinatie en kennisdeling

De hogescholen achten enige mate van coördinatie bij dit alles wenselijk, bijvoorbeeld met het oog op een redelijke spreiding van de pilots met betrekking tot de gemeenschappelijke toetsing over de verschillende hbo-sectoren. Ook is het van belang te komen tot een inventarisatie van eventuele hbo-brede pilots (zoals in voorbereiding bij de opleidingen fysiotherapie) zodat de HBO-raad de totstandkoming van dergelijke pilots kan coördineren en, zo nodig, stimuleren.

Daarenboven is een lichte vorm van monitoring zinvol, onder meer gericht op kennisdeling. In concreto gaat het daarbij om:

- a) communicatie en kennisuitwisseling, waaronder begrepen het verstrekken van informatie;
- b) monitoren van de uitkomsten van (deel)projecten op resultaten die omwille van een optimale implementatie op enig moment coördinatie zullen vereisen met bijvoorbeeld OCW (wet- en regelgeving) de NVAO, of de Inspectie;
- c) verzamelen en consolideren van resultaten en informatie afkomstig uit de deelprojecten.

Hiervoor wordt een Projectteam in het leven geroepen waaraan naast een projectleider en een tweetal contactpersonen ook de voorzitters van de expertgroepen Protocol en BKE/SKE deelnemen.

6. Financiering

Met betrekking tot de financiering van de (deel)projecten en de verantwoording daaromtrent, stellen wij u het volgende voor:

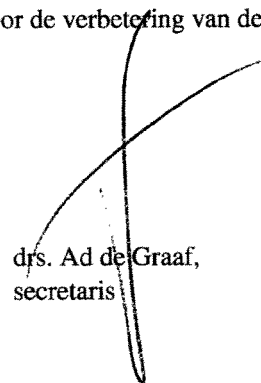
- a) Voor het bevorderen van de kwaliteit van toetsing hebt u over een periode van 4 jaar € 8 miljoen beschikbaar gesteld. Wij stellen u voor dit bedrag naar rato van de lumpsum te verdelen over de hogescholen, behoudens het bedrag dat nodig is voor eventuele hbo-brede projecten, beide expertgroepen en de organisatie van de kennisdeling.
- b) Dit benodigde bedrag voor hbo-brede projecten, expertgroepen en kennisdeling begroten wij voorlopig op € 225.000 op jaarbasis (zie bijlage), waarvan € 50.000 per hbo-breed project zal worden toegekend aan de penvoerende hogeschool. De centrale projectkosten ('overhead') bedragen dus minder dan 5% op jaarbasis.
- c) De hogescholen leggen in hun jaarverslag verantwoording af over de voortgang en resultaten van hun initiatieven ten aanzien van het project 'Vreemde ogen dwingen' zowel omtrent de pilot(s) gericht op de gemeenschappelijke toetsing, als over de overige maatregelen die zij treffen ter implementatie van de aanbevelingen van de commissie Bruijn. De hogescholen doen dit via een format voor een eensluidende wijze van verantwoording. Teneinde dit te faciliteren zal door de HBO-raad een format worden opgesteld. Dit maakt ook een landelijke rapportage mogelijk.
- d) Het projectteam brengt over de resultaten van de Expertgroep Protocol en de Expertgroep BKE/SKE, de (eventuele) landelijke projecten alsmede het programma van kennisdeling, verslag uit aan het bestuur van de HBO-raad. Het bestuur informeert de staatssecretaris over de voortgang.

Graag zouden wij op korte termijn met u van gedachten wisselen over de weg die de hogescholen hebben gekozen bij de implementatie van de voorstellen uit "Vreemde ogen dwingen" en de wijze waarop wij de middelen die u beschikbaar hebt gesteld voor de verbetering van de examenkwaliteit willen inzetten.

Het bestuur,

mr. Thom de Graaf,
voorzitter

drs. Ad de Graaf,
secretaris